

# שיעורי ליל שבת

שיעור מורינו הגאון רבי מרדכי בונם זילברברג שליט"א

גליון מס' 83 – תשע"ז

בית הכנסת המרכזי שיכון ה'

## נתן כסף לשליח לפרוע בו את חובו, ונתן השליח את הכסף כאילו הוא מתנה ממנו, האם נפרע החוב?

### גם היום של המחר

#### הוא רק פעם בחיים !

האדמו"ר רבי יואל מסטמאר זצ"ל התקין שהגבירים בחסידות שהיו עושים את חתונותיהם עד שעות הלילה המאוחרות ומחמת כך מפסידים את יום המחר יגמרו את החתונות עד השעה אחת אחר צהות.

ומשום כך הגיעה משלחת של גבירים לאדמו"ר ואמרו לו שלדעתם אין מקום לתקנה זו כיון שחתונה זה דבר של פעם בחיים.

השיב להם האדמו"ר בחריפות לשונו 'גם היום של המחר הוא רק פעם בחיים' !

מעשה ביהודי החייב סכום כסף גדול לרעהו ומחמת החוב נוצר ביניהם סכסוך מתמשך זמן רב, ועתה עומד המלוה לפני שמחת נישואי בתו, ומשום כך החליט בעל החוב שזוהי ההזדמנות לסיים את הסכסוך ולשלם את חובו, אך מחמת הנתק המוחלט ביניהם נמנע מלגשת ישירות אל המלוה אלא פנה אל אחיו, וביקשו שיעביר את הכסף לאחיו בעל השמחה.

אלא שכיון שידע האח שהזכרת שמו של בעל החוב גורמת לאחיו צער רב, בא לאחיו ואמר לו שהוא נותן לו כסף זה במתנה לכבוד החתונה, וכעת הוא שואל האם טוב עשה והאם נפרע בזה החוב או לאו.

ומעשה נוסף היה לפני מספר שנים בכלה ששלחו לה חברותיה זר פרחים ענק ביום החתונה, וביקשו מאם הכלה לשים לה אותו בביתם החדש, והלכה האמא וצירפה לזר את מתנתה האישית באופן שנראה שהכל הוא מתנת האם, ויש לדעת האם עשתה כהוגן, והאם נחשב שהביאה את המתנה ליעודה.

והנה זה ודאי שבשני המקרים לא עשו הם כהוגן שהרי עברו על גניבת דעת, כמבואר בשו"ע (רכ"ח ס"ו) שאסור לגנוב דעת הבריות בדברים שמראה שעושה בשבילו ואינו עושה כגון שפותח חבית בשביל חנוני, וחבירו בטוח שפתחו בשבילו, ואף כאן גנבו את דעת הבריות שהרי האח חושב שאחיו נתן לו כסף משלו במתנה, והכלה חושבת שאמא קנתה לה את הזר מכספה, אלא שיש לדון האם יש כאן ג"כ איסור גזל שלא קיימו את מטרת שליחותם ולא נפרע החוב.

והנה הסתפקה הגמ' (גיטין יא:) בשולח שליח לפרוע את חובו או לתת מתנה האם 'תן כזכי' וברגע שקיבל השליח את הכסף או המתנה הוא זוכה בהם בשביל הבעלים, או 'תן לאו כזכי' והכסף או המתנה נקנים רק כשהם מגיעים ליד הבעלים, ולהלכה נפסק בשו"ע (ח"מ סי' קכ"ה) דחלוק חוב ממתנה, דבחוב אמרינן תן כזכי, ובמתנה תן לאו כזכי.

וא"כ נמצא שבמקרה של אותו אח, כיון שבחוב אמרינן דתן כזכי, א"כ ברגע שקיבל האח את הכסף מבעל החוב זכה בו אחיו המלוה ונפרע החוב, וכשהוא מעביר את הכסף לאחיו הוא בסך הכל מעביר לו את שלו.

אבל במקרה של האמא והזר, כיון שבמתנה 'תן לאו כזכי', אף שהזר כבר ביד האמא הוא עדיין שייך לחברות הכלה, וכשצירפה האם את מתנתה לזר נחשב שהשתמשה בו לצרכה ולא למטרה שנשלחה אליה, ונחשב שגזלה את הזר דלא גרע משואל שלא מדעת שגזלן הוא ומחויבת בהשבה, ולכן חייבת במהירות להודיע לכלה שהזר הגיע מחברותיה וע"י כך להביא את המתנה ליעודה.

**אלא** שבסוגיא דסטראי (כתובות פ"ה ע"א) מבואר דאדם השולח שליח לפרוע את חובו, והלך השליח ופרע את החוב קודם שקיבל את השטר, וכשדרש את השטר אמר לו המלוה שהוא לקח את הכסף עבור מלוה ע"פ נוספת שהיתה ביניהם וכעת הוא יתבע את החוב הנוסף באמצעות השטר, חייב השליח לפצות את משלחו כיון שפשע בכך ששילם את הכסף קודם קבלת השטר [וה"ה אם נתן השליח את המעות למלוה במתנה ולא כפרעון חוב של המשלח].

**ותמה** הנתיות המשפט (סי' נ"ח ס"ב) הרי קי"ל ששליח שהחזיר את השטר למלוה לאחר קבלתו אף שגרם לכך שהחוב יגבה שוב ע"י השטר הוי גרמא בעלמא ופטור, וא"כ מדוע כשהשאירו מלכתחילה ביד המלוה יתחייב לשלם בגלל הגבייה הנוספת של החוב ע"י השטר.

**ומתריץ**, שהפשיעה של השליח בסוגיא דסטראי היא לא על הגבייה העתידית מכח השטר, אלא עצם זה ששינה בנתינת הכסף ממה שצויה עליו המשלח, כיון שנתן את הכסף קודם קבלת השטר, זה גופא הפשיעה וע"ז הוא חייב, וכן כתב הרעק"א בסוגיא שם של סטראי אלא שכתב שהוא חייב מדין גזלן על מה ששינה מדעת בעה"ב.

**אמנם** בתשובות חתם סופר (ח"מ סי' ק"מ) הקשה כקושית הנתיה"מ, ותירץ דשומר חייב אף על גרמא ושליח הוי כשומר, ולכך חייב השליח על הגבייה העתידית מכח השטר, אך במקרה שקיבל והחזיר כבר נפסקה שליחותו והרי הוא כסתם אדם הפטור בגרמא.

**ונמצא** שנחלקו הנתיה"מ והחת"ס האם הפשיעה בסוגיא דסטראי היא בעצם נתינת הממון שלא כדעת בעה"ב בלי קשר למה שיקרה מחר או שהפשיעה היא משום שהמלוה יגבה בעתיד פעם נוספת, ונפק"מ בשאלתו של אותו אה, דלפי דעת הנתיה"מ חייב האה המקבל להחזיר ללוה את מלא הכסף, כיון ששינה מדעת המשלח, שהרי המלוה בעל השמחה לא יודע שהחוב נפרע ועדיין הוא ממשיך לקצוף על הלוה, ונמצא שפשע האה בכסף שניתן לו בשליחות.

**אך** לדעת החת"ס האה השליח לא חייב מאומה, דאף שאמר שהכסף הוא בתורת מתנה הרי כל סיבת חיובו היא מחמת הגבייה העתידית, וכאן הרי המלוה לא חושב לתבוע מן הלוה את החוב פעם נוספת שהרי הם ניתקו כל קשר, וא"כ אין על מה לחייבו.



## **לוה מחבירו באמצעות משיכת כסף מחשבונו, ונשמטה המשיכה מרישומי הבנק, למי שייך הכסף?**

הגיעה אלי שאלה מאברך יקר שביקש ממנו חבירו הלואה של אלפיים שקל, וכיון שלא היה לו כסף מזומן הציע לחבירו את כרטיס האשראי שלו ע"מ שיוציא בו את סכום הכסף המבוקש ממכשיר הכספורמט, ואכן כך היה וכתבו שטר חוב על ההלואה, אלא שלאחר מספר שבועות התברר לאותו אברך שברישובי הבנק כלל לא מופיע משיכת הכסף מן החשבון, וכעת הוא שואל מה עליו לעשות.

**ועניתי** לו שכיון שלא נרשם שיצא מחשבונו מאומה אין הוא המלוה כלל ואין לו עסק ודין ודברים בהלואה זו, וכדאי שיודיע לחבירו שיש כאן טעות ישראל דאסור (עי' שו"ע סי' שמ"ח ס"ב), ומחויב במצות השבת אבידה ולכך עליו להודיע לבנק שנאבד מכספם אלפיים ₪.

**אלא** שאמר לי הגר"י ריסנר שליט"א שכיון שהמציאות היא שהבנק לא ירצה ולא יכול לקבל את הכסף, שהרי זה כסף שאיננו מוכר ורשום, א"כ יש לדון שהרי זה כאבודה ממנו ומכל אדם והכסף שלו, וצ"ע. (נכתב ע"י אחד השומעים)

ברכת מזל טוב שלוחה בזאת למוריני הרב שליט"א לרגל הולדת נכדו בן לבנו הרב נתן צבי שליט"א  
יה"ר שיזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים.